

HOGY A FORDÍTÓ az árnyéklétből kilépjen, nyilván jól jönne neki, hogy maga is esszét írjon, esetleg csak kisebb jegyzeteket, ötleteljen egyet, szóval, csak benne kell lennie a szövegben hozzá, én meg ezt mintegy öt éve csináltam. Akkoriban folyamatosan gondoltam is rá, hogy picit átírom, hozzáírok, beleírok, ráírok, ha ráérek, kiírok belőle, leírom, mi ért, miért ne, felülírom, ha kell, de alá nem, a kutya se veszi észre, gondoltam, de aztán a neveltetésem – hajh, azokban az években volt még ilyen – visszatartott, ugyanakkor állandóan arra gondoltam, miért nem baszol te a nevelésedre, és saját örömödre miért nem teszel oda, biggyesztesz mintegy, valamit, ami akár benne is lehetne, ám mégis – akárha az ún. idegen test – mégis a testből nőne ki, mert nem lehetne máshol és más-hogyan, és máskor se lehetne, csak akkor lehetett volna, amikor az ember úgy benne van a könyvben, mintha a sajátjában lenne, és úgy nézi a szöveg erejét és gyengéit, mint a sajátját, és épp ilyenkor gondoltam, hogy na most kéne valami jobb „átvezetést” találni, ő se bánná, ő is érzi, érezte, nyilván, hogy a szöveg itt elakadt, és nem is a szöveg akadt el olyankor, hanem csak a zenei benne, és azt a zeneit, mondjuk, zenetanulmányaim okán – de persze az ő zenetanulmányai a Mozartheumban sokkal komolyabb zenei tanulmányok voltak, csak hát a saját szöveg kötelez, a másé rágerjeszt – valahogyan megoldottam-toldottam volna, esetleg, mert annyira ott voltam akkor, mint egy Brucknerben, ahonnan nem tudsz kiszállni például, mert annyira elképeszt, és folytatni is tudnád, gondold, holott egyetlen Bruckner – még a befejezetlen sem – folytatható, és egyetlen Bernhardhoz sem lehet hozzáírni egyetlen szót sem.

HAJÓS GABRIELLA

THOMAS BERNHARD

Kioltás

A beszentelés az előírások szerint nem a kápolnában, hanem a faluban, a templomban történik. A püspökök eleinte Rómáról beszélgettek, azután Wolfseggről, miután kifejezetten felém fordultak, s Spadolini egyik legjobb római barátjaként mutatott be nekik, *legkedvesebb római barátom*, mondta. Évtizedek óta a ház barátja, gyakran vendégeskedett itt, s Wolfsegg mindig lenyűgözte, ez az *ínséges táj*, ez az *ínséges épület*, ez az *ínséges életstílus*, mondta. A püspökök nem győzték nézni és hallgatni, ruházata olyan elegáns volt, amelyet eddig nyilvánvalóan sohasem láttak. Az én szerepem a megrendült szerepe volt, amelyet a lehető legelőnyösebbnek tartottam. Szinte meg se kellett szólalnom, egyedül arra kellett ügyelnem, hogy a fejemet lehetőleg akkor szegjem le, ha figyelnek, ami nem jelenti azt, hogy az egész teljességgel hidegen hagyott volna, de nem éreztem tény-

legesen többet, mint más temetésen, a ténykörülmény, hogy az én családomat *kísérjük a sírba*, nem rázott meg többé, túlságosan is nagy volt a színjáték ahhoz, hogy megrendüljek, nem is rendültem meg eddig, az még ezután jön, mondtam magamnak, ha túl leszünk mindenen, a sokk, az igen, de a megrendülés még csak ezután jön, gondoltam, a püspökökkel állva az előcsarnokban. Csodálták tartásomat, azt hitték, uralkodom megrendültségemen a szörnyűséges szerencsétlenség felett, holott az csak szándékaimnak felelt meg, szerepemhez tartozott. Jómagam úgy éreztem, hogy legalábbis eddig, szerepemet ha ellenérzésekkel is, de kiválóan alakítottam, a színész, ha jó, érzi, mikor jó, nem kell, hogy mondják neki, gondoltam. Spadolini nem átallotta, s többször is felhívta a püspökök figyelmét *nemes viselkedésemre*, pont Spadolini, aki biztosan átlátott rajtam, számomra hol többé, hol kevésbé ellenszenves módon figyelmeztette a püspököket, milyen nemesen viselkedem, figyelembe véve, hogy szüleimet és bátyámat temetjük. Magatartásom szerepemnek megfelelő volt. Caecilia most átkérte a püspököket az Orangeriehez. A koporsókat már lezárták, és felrakták a kocsikra. A püspökök követték a koporsókat a kocsin, minden koporsónak külön-külön kocsi, amelyet két ló húzott, rajtuk semmi dísz, pontosan olyan sivár benyomást keltek, amelyet a temetési terv írt elő, a kocsik lassan elindultak, mögöttük a püspökök, majd én, mellettem húgaim, utánunk a rokonok, Alexander természetesen az első sorban. A rokonokat, mint tartottam tőle, az egykori körzetvezetők és nemzetiszocialista nagyságok követték, akiktől a legkifejezettebben undorodtam és félttem, mint meg kell mondjam. Mindnek ott volt a mellén az összes lehetséges nemzetiszocialista kitüntetés. Mögöttük az úgynevezett *Bajtársi Szövetség*, az egykori, mindenestül nemzetiszocialista beállítottságú háborús harcosok egyesülete. Ehhez csatlakoztak a különböző csoportok, egy több száz emberből álló menet, amely alig haladt, mert ténylegesen olyan hosszú volt, mint az út, s egyedül Caecilia húgom szervezőművészetének köszönhető, hogy egyáltalán menetté rendeződött; a tömegeket a majorság mögé és a gyerekvilla elé terelte. A halottaskocsik természetesen lassan haladtak a falu felé, nem a menetben, hanem a báméskodók között, mert nem lett volna lehetséges másként, az emberek lehetőség szerint félrehúzódtak a falu felé vezető földúton, hogy a halottas kocsikat, s minket elengedjenek, Caecilia terve bevált, minden *stimmelt*, ténylegesen kialakult, s haladt a halotti menet, Caecilia úgy ment mellettem, mint a nyugtalanság maga, teljes testében remegve, mint éreztem, mert most, hogy neki is ott volt a helye a menetben, ki kellett engedje kezéből az irányítást, mint mondják. De nem volt mitől tartson, a tervet a több száz résztvevővel is végrehajtották. Vidéken még egy teljesen szokványos temetésre is legalább száz ember megy el, gondoltam, a miénken ezrek voltak jelen, vagy nem is tudom. A halotti misét a tervnek megfelelően a salzburgi püspök celebrálta. Közben a misét mondta, s a koporsók ott voltak az oltár előtt, arra gondoltam, hogy több mint húsz éve kiléptem az egyházból, mint mondják. Így aztán a te-

metés lefolyásának egyházi részét teljességgel elfogulatlan szemmel ítélnem meg. Azt, hogy az egyházból kiléptem, az enyémeke sosem bocsátották meg, kiátkozásuk fő oka is ez lehetett, gondoltam. De én pontosan abban az időpillanatban léptem ki az egyházból, amelytől kezdve semmi közöm se volt hozzá szellemileg, miként ezt most elismételtem magamnak, s nem is akarom, hogy legyen. A püspökök természetesen tudták, hogy több mint húsz éve kiléptem az egyházból. Az a körülmény, hogy kiléptem a katolikus egyházból, s semmiféle kötelem nem fűz hozzá többé, az egész mise alatt kellemes érzéssel töltött el, nézed ezt a pompás színjátékot és semmi közöd hozzá, gondoltam mindvégig, szagolod a tömjénjüket, de téged nem kábít el. Hallod a szavaikat, de nincsenek rád megsemmisítő hatással. Évtizedeken át, teljes gyerekkoromban, s kiskamasz koromban is, gondoltam, félttem a katolikus papságtól, most nem félsz tőlük. Nem kell félned tőlük többé. A színjáték egyszerű, gondoltam, s egyszerűségében is az idegeidre megy, de egyáltalán nem ragad magával. Szüleidtől és bátyádtól elbúcsúztál már, többé-kevésbé röviden és velősen, ahogy megkaptad a táviratot, gondoltam. A temetés már csak egy rád kényszerített dráma, amelynek címe, *megadni a végtisztességet*, alapjában taszít, hisz hazug. Dehát minden dráma hazug, gondoltam. És ez a fajta dráma a leghazugabb. Egy ilyen temetés a legnagyobb szabású dráma, ami csak létezik, gondoltam. Egyetlen drámaíró, még Shakespeare sem írt ilyen nagyszabású drámát, gondoltam, ha ezzel hasonlítjuk össze, az egész drámairodalom nevetséges, gondoltam, a salzburgi püspök miséjét látva s hallva, s a tömeget előtte. De jó, hogy ilyen hamar megváltam a katolikus egyháztól, gondoltam. Az első padosorban ültem, balra tőlem Caecilia, jobbra Amalia, pontosan ahogy az meg van írva, Amalia mellett Alexander foglalt helyet. Spadolini a papság helyén ült a kremsmünsteri apáttal és a linzi és sankt pölteni püspökökkel, az emelkedett helyen úgy mond, közvetlenül az oltár mellett, elkülönülve az egyszerű néptől. Ő a főalak az egészben, gondoltam, nem a misét celebráló salzburgi püspök, aki a mise végén rövid beszédet tartott a halottakról, néhány szót ejtett csupán, amikor apánkról mint *tragikusan elhunyt barátokról* beszélt, *melegszívű anyánkról*, s szintén *melegszívű bátyánkról*. A püspököknek teljesen sajátos beszédmódjuk van, gondoltam, ahelyett, hogy mondanák, mindent zsoltosmáznak, a papi szeminárium tulajdonképpen a katolikus színiiskola, gondoltam, a püspökök között még az egyszerű lelkek is, mint a salzburgi meg a linzi, zsoltosmázva beszélnek, mint a képzett színészek, mindenestre mint a közkedvelt és nagyra becsült vidéki színészek, nem mint Spadolini, aki minden szavával, amelyet kiejt, minden gesztusával felülmúlja ezeket a vidéki művészeket színészi zsenijével, s úgyszólván abszolút katolikus világszínházat produkál. Spadolini a hallgatás szerepébe mélyedt, gondoltam, a feje lehajtva, az egyes-egyedül számára fenntartott padban ült, teljes tudatában színészi, érseki zsenijének, gondoltam. Hogy Rómából jött, templomunkban valamilyen plusz, igen, ténylegesen örületes aurát kölcsönzött neki. Az emberek a templomban őt

csodálták, a Rómából jött érseket, nem a misét celebráló salzburgit, aki mellette még sokkal együgyűbbnek tűnt, ténylegesen primitívebbnek, mint amilyen a valóságban volt. A zenekar a mise után, amelyen a helyi énekhar énekelt, azt a Haydn darabot játszotta, amelyet előző nap délután próbáltak, nyugodtan, úgy éreztem, hibátlanul. Spadolini az egész halotti misén látszólag teljesen önmagába mélyedt, egyetlen egyszer sem pillantott fel. Összekulcsolt kezekkel úgyszólván teljességgel elmerült a gyászban, s amikor anyánkról beszéltek, mintha ez a gyász nem is megjátszott lett volna, hanem valódi, de csak egy pillanatra tűnt így, röviddel ezután újra csak azt gondoltam, hogy szerepének hibátlan birtokában van. Ténylegesen szerettem, ahogy ebben a tartásban láttam, a nagy színész Spadolinit szerettem benne, nem is ismerem nagyobb, legalábbis aki a közönségre nagyobb hatással lenne, mint mondják. Egyszerre csak megelevenedett előttem a sok utazás, amelyeket anyámmal, vagy velem is, tehát hármásban tettünk. Spadolini, aki igazi élménnyé tette ezeket az utakat, aki a maga módján elvarázsolta őket, mint mondják, láttam az elbűvölő Spadolinit, a világfit, aki anyámat teljességgel rabul ejtette, mint gondoltam. Miközben őt figyeltem, s nem a salzburgi püspököt, láttam, ahogy Rómát járja, felkeresi a legjobb üzleteket, a legdrágább lokálokat, ahogy bemegy ezekbe az üzletekbe, ezekbe a lokálokba, láttam a Pinción, láttam a Borghese-kertben, láttam, ahogyan ragyog a követségeken és kiállításmegnyitókön brillíroznak, mint mondják, és mindenki eme elegáns katolikus világfi kegyeiért küzd, aki érseknek és nunciának nevezheti magát, s barátok százainak örvendhet, gondoltam. Spadolini, gondoltam, akinek anyám fizette ezeket az utakat, anyám, aki két amerikai útját finanszírozta, az ő kívánságára egy kairói utat, egyet Persepolisba, s egyet Tunéziába, mert Karthagóra mindenél jobban vágyott, aki ruhatárának nagy részét vásárolta, s egy teljes könyvtárat rendezett be neki. Spadolini, aki összehasonlíthatatlan eleganciával tart egy könyvet a kezében, iszik meg egy pohár bort, Spadolini, akit az úgynevezett jó társaságbéli hölgyek ugyanúgy rajonganak körül, mint Róma város kommunista funkcionáriusai, akit pár hetenként a kommunista főpolgármester is baráti vendéglátásban részesít. Spadolini, aki fajra vagy nemre való tekintet nélkül az egész világgal levelezésben áll, Spadolini, aki kívülről-belülről ismeri a Vatikánt, akár csak Rómát, amely becsüli, s amely a megbecsült s ténylegesen közkedvelt Spadolinivé tette. Oldalról figyeltem, ahogy a nagy színészeket figyeljük, tanulmányozva minden mozdulatát, művészete kétségkívül nagy művészet, gondoltam, sehol semmi gyengeség, a legcsekélyebb hanyagságot sem engedi meg magának. Miként a színházban is a szöveg nélküli szerepek a legnehezebbek, nem a szövegesek, a fecsegősek, ebben a darabban kétségkívül Spadolini vállalta a legnehezebb szerepet, gondoltam, és a kosztüm, amelyet maga választott magának, a darabhoz magas fokon perfekt, ideális. Spadolinit nézni, anélkül, hogy legalábbis ne tisztelné az ember, ha nem is feltétlenül szereti, lehetetlen, gondoltam. Mindenki, aki Spadolinit látja, azonnal áldozatul esik vonzerejének, gondoltam.

Gambetti mondta egyszer, hogy számára Spadolini a legrendkívülbb színész, beleértve a világ összes színészét, akit ismer, a legelbájozóbb, és hogy kár, hogy csak a katolikus egyházban játszik, nem valamelyik rangos színházban. Spadolini nem szorul rendezőre, mondta Gambetti, Spadolini ismer mindent, tud mindent, ő minden. Erre a megjegyzésre gondoltam, miközben oldalról figyeltem Spadolinit, zavartalanul, meg kell mondjam, közvetlen környezetem iránti teljes érdektelenséggel. Automatikusan, akár a többiek, a mise szabályainak megfelelően, felálltam, majd újra leültem, amikor mind leültek, de valójában csakis Spadolini művészetét csodáltam. Mintha újra rabul ejtett volna ez a Spadolini-féle művészet, mint annyiszor. Mintha a kor legjelentősebb színésze eljött volna egy kis, ismeretlen, többé-kevésbé jelentéktelen helyre, hogy eljáltassa az őskatolikus Hamletet, gondoltam Spadolinit figyelve. A mise befejeztével kivitték a templomból a koporsókat, először apámét, azután anyámét, azután Johannesét. Egyszerre csak ténylegesen reszkettek a térdeim, ahogy a kertészek közvetlenül mellettem vitték ki a templomból Johannes koporsóját. Ügyesen vitték a vállukon, mintha naponta vinnének koporsót a hátukon, gondoltam. Apánk és anyánk koporsóját a vadászok vitték, Johannesét kifejezett kívánságomra a kertészek. Caecilia nem sírt, Amaliának nem állt módomban a szemébe nézni, s a borosüvegdugó-gyáros, mint sógorunk, az egészhez úgymond gyámoltalan és jó képet vágott. Ténylegesen ő volt a *legkevésbé helyénvaló alak az egészben*, s e teljességgel legkevésbé helyénvalósága most még sokkal feltűnőbb volt, mint valaha. Egyrészt minden tekintet rám szegeződött, másrészt mindegyik Spadolinire. Caecilia ráerőltette magát a férjére, sógorunkra, természetesen rá, nem rám, Caeciliát a templomból a borosüvegdugó-gyáros vezette ki, mellettem ment Amalia, akinek a gyásznapok alatt a leszegett fej szokásává vált, gondoltam, miközben figyeltem. Húgaim gunyoros arca először megkeseredett lett, most meg gyászos, gondoltam. Természetesen Caecilia volt a fegyelmesebb, Amalia most is sokkal fiatalabbnak hatott, mint a valóságban, gondoltam, de attól még nem vonzó. Ezért maradt mindmáig egyedül, gondoltam, mert egyetlen férfi sem vonzódott hozzá, még abból a fajtából sem, mint a borosüvegdugó-gyáros. Egy pillanatra megsajnáltam Amaliát, de aztán rögtön arra a mindent egybevetve mégiscsak esetlenségre kellett gondoljak, ami kivétel nélkül minden mozdulatát jellemzi, gondoltam. Amaliából nem lehet boldog ember soha, még elégedett sem, gondoltam, de Caeciliából sem, ténylegesen boldogtalansága most karjánál fogva vezet, gondoltam, s oldalról a borosüvegdugó-gyárosra néztem, átlag alatti arc, gondoltam, akinek sikerült beférkőznie Wolfseggbe. Képtelen voltam elfojtani ezt a gondolatot. A helyi zenekar ismét a Haydn darabot fújta, jobban, mint elsőre, gondoltam, s a gyászmenet még lassabban haladt a temető felé, mint korábban ide, a templomba. Minden menetet gyűlöltem mindig, a felvonulások mindennél ellenszenvesebbek nekem, hát még zenei kísérettel, a világ összes szerencsétlensége ilyen menetekben és felvonulásokon vette kezdetét, gondoltam. A gondolat,

hogy nem messze tőlem ott jönnek a *felső-* és *alsódunai* körzetvezetők, akik számomra bemocskolták, s végső soron tönkretették a gyerekvillát, undorító volt, az egykori körzetvezetők mögött a Bajtársi Szövetség emberei jöttek, részben mankókon, az öreg harcosok, ocsmány nemzetiszocialista eszményeikért a vérrenddel kitüntettek. És mögöttük, mint Caecilia röviddel azelőtt, hogy a gyászmenet megindult, a fülembe súgta, ment iskolatársam és barátom, Eisenberg, *szellemi testvérem*, a bécsi rabbi, akivel ahogy befejeződik a ceremónia, beszélni fogok, mint gondoltam. Groteszk egy ilyen gyászmenet, gondoltam. Imfámia egy ilyen gyászmenet. Egy ilyen elnyújtott gyászmenet nemcsak pimaszság, egyenesen szörnyűséges ízléstelenség, gondoltam, pontosan tudva közben, hogy a gyászmenetben senki sem gondolkodik így, ahogyan én, senki sem mert volna így gondolkodni, mégcsak fel sem merült volna senkiben ez a gondolat, ellenkezőleg, ha úgymond látták és hallották volna, amit gondolok, azt gondolták volna, hogy én vagyok a legízléstelenebb. Lehet, hogy én vagyok a legízléstelenebb, gondoltam. De semmiféle szégyent nem éreztem, egészen a nyitott sírig semmit. Egy nyitott sírnál nem érezhetünk mást, csak az ámulást, mondtam egyszer Gambettinek. A szertartás perverzítése akkor tudatosult bennem, amikor a salzburgi püspök a sírhoz lépve beszélni kezdett, s rögtön az elején *a becsület mezejének nagy, derék harcosáról* beszélt, s ezzel a salzburgi püspök nem másra utalt, mint apámra. Csak apánkról beszélt, anyánkat nem is említette, Johannest sem, de nem szánt szándékkal, egyszerű feledékenységéből, felfuvalkodottságból, férfias önzésből és férfias önteltségből, mint gondoltam. Tizenkét rövid beszéd hangzott el a nyitott sírnál, azok a férfiak tartották, akik valamennyien apánk legjobb barátjának tűntették fel magukat, holott természetesen sosem voltak azok, a salzburgi és a Sankt Pölten-i és a linzi püspök állította ezt, a két egykori körzetvezető, a két SS-ezredes, a Bajtársi Szövetség úgynevezett főparancsnoka, s a vadásztársaság előljárója is. Kerek egy órán át minősítették apámat olyan emberek a legjobb barátjuknak, akik ezen igényüket sosem merték volna előterjeszteni, de mint a temetéseken általában, senki se mondott ellent nekik. A koporsók rég lenn voltak a sírban. Végül Spadolini lépett elő, azt hittem, mond valamit, ami teljességgel a benne lévő Spadolinival ellentétes lett volna, de rögtön vissza is lépett, mint elhitetni szeretne volna, a teljes észrevétlenségbe, de éppen, mert ő volt a szertartás abszolút középpontja, a gesztus hazug volt; s feltűnés nélkül besorolt a sírt körülállók közé. Majdnem lebecsültem Spadolinit, gondoltam. A Bajtársi Szövetség úgynevezett főparancsnokának beszéde alantas volt, sőt, aljas, a főparancsnok ugyanis azt mondta apánkról, hogy tulajdonképpen *csakis a Bajtársi Szövetség céljaiért élt*. Eleinte alantasnak s aljasnak éreztem a főparancsnok beszédét, de pár perccel később már nem, be kellett valljam magamnak, hogy a főparancsnok *bizonyos fokig az igazságot* mondta. A vadásztársaság előljárója is az igazságot mondta, be kellett látnom, a két egykori körzetvezető is az igazságot mondta, apánk, *a pártelutárs*, odatartozott, a beszédet tartókhoz, az ő emberük

volt. Újra és újra azt mondtam magamnak, kínos, hogy hanyagságból anyánkra egyetlen szót sem vesztegettek. Még a nyitott sírnál megmondtam Caeciliának, hogy kár, hogy anyánkat senki sem tartotta érdemesnek arra, hogy egyetlen szót is vesztegessen rá. A férfivilág beszélt, gondoltam, s anyánkról ez a férfivilág nem vett tudomást. Johannes pedig teljesen érdektelen személy volt ebben az egészben, korai halálával maga tette teljességgel lényegtelen, egyúttal érdektelen személyé magát. Azonkívül, hogy vitték a koporsóját, és leeresztették a sírba, egyáltalán nem érdemelt több szót. Apánk volt a nagy személyiség, a kihasználható, akit megfelelően ki is használtak a sírnál mindannyian. Apánk volt még egyszer, aki céljaikra használható volt, senki más, gondoltam. A salzburgi püspök meg a többi püspök még egyszer benézett a nyitott sírba, majd elhagyták a helyszínt. Erre föl mind odavonultak hozzánk, hozzám és húgaimhoz, amint az szokás. Százhuszonkét famunkásból megmaradt húsz, gondoltam, két tucat kertészből hét, gondoltam a nyitott sírnál. Gigantikus erdőpusztítás északról egészen Gallspachig, gondoltam, egyedül az úgynevezett *telekegyesítés* által harminckét hektár első osztályú erdő pusztult el, apánk hetekig őrjöngött miatta. Másrészt a gigantikus adócsalásokra gondoltam, amit welsi adótanácsadónk ötlött ki. Ahogy az a *Wolfsegg* szót mondta, mindig is ellenszenves volt nekem, akárcsak ahogy a welsiek és a linziek és a vöcklabruckiak és az ebenseeiek mondják. Hogy mindig gyűlöltem a *Wolfsegg* szót, és mindent, ami összefüggött ezzel a szóval, megvetettem és gyűlöltem. Ezáltal magát Wolfsegget is gyűlöltem mindig, már gyerekkoromban is, ez az igazság, gondoltam. Van, aki hazug módon Wolfseggből megy a faluba és tovább, az országba le, mások éppoly hazug módon az országból és a faluból jönnek Wolfseggbe fel. Korán visszahúzódtam *magamba*, mert ők eltaszítottak maguktól, gondoltam a nyitott sírnál. Gigantikus wolfseggi csalárádat, gondoltam, évszázados bünszövetség. Az egyháztól eleinte féltem, aztán gyűlöltem, gondoltam, mindentől, ami egyházi, eleinte féltem, aztán gyűlöltem, egyre mélyebb gyűlölettel, gondoltam. Ebben az országban végső soron még mindig az egyház uralkodik, gondoltam a nyitott sírnál, ebben az országban és ebben az államban még ma is a katolicizmus kezében van minden, kormányozzon bárki. Katolikus, sarlatán, gondoltam, hazug lelkeken pásztorkodó. Semmi közünk hozzá, mondjuk magunknak, és elfog bennünket az undor. A katolikus papság elől ebben az országban és ebben az államban még mindig nem menekülhet senki, gondoltam. Kivonni magam az egészből, gondoltam, mindenből kivonni, nem is volt más gondolatom. Legyen a szertartásnak vége, és utána kivonni magam az egészből örökre, gondoltam. Láttam, mennyire gyűlölnék, nem csináltak titkot belőle. Filozofikus érdeklődés egyrészt, filozofikus érdektelenség másrészt. Művészetfanatizmus, viszolyogtató, gondoltam. A rómaiak se mások, még hazugabbak, de micsoda intelligenciával, gondoltam. Nem elég pár száz ember, legyen pár millió, gondoltam, milliónyi hazug, ne csak pár száz, milliónyi visszataszító, ne csak pár száz. Szellemi fürdőt venni úgymond, egy olyan város-

ban, mint Róma, és alámerülni ebben a szellemi fürdőben, gondoltam. A gyűlöletesek lépései, a gyűlöletesek hangja, gondoltam a nyitott sírnál, a gyűlöletesek abszolút viszolyogtató volta. Ez a temetés a végpont, gondoltam. Nem csak a gyerekvillát mocskolták be, számomra mindent bemocskoltak, gondoltam. Eleinte félttem az élettől, később gyűlöltem, gondoltam a nyitott sírnál. De természetesen akkor is tévedünk, ha bemagyarázzuk magunknak, hogy Róma a megváltás. Ragaszkodunk valakihez, például Gambettihez, akit valószínűleg már tönkretettem, vagy Mariához, s valószínűleg már ezeken a jellemeken is elcsúszunk, gondoltam a nyitott sírnál. Óh, tudja, Gambetti, mondtam neki a Hotel Hassler előtt, gondoltam most a nyitott sírnál, ha őszinték akarunk lenni, az általános elhülyülés oly mértékű, hogy nincs visszaút többé. A fényképezés feltalálásával, tehát az elhülyülési folyamat beindulásával több mint száz éve a világ népességének szellemi állapota egyre csak romlik. A fényképészet létrehozta képek, mondtam Gambettinek, indították be ezt a világméretű elhülyülést, amely az emberiség számára ténylegesen halálos sebességet abban a pillanatban érte el, amikor ezek a képek mozgóképekké váltak. Az emberiség naponta, de már évtizedek óta mást se bámul bárgyún, mint ezeket a halálos fényképészet létrehozta képeket, sőt, mintha lebénult volna tőlük. Az ezredfordulóra a gondolkodás az emberiség számára teljességgel lehetetlenné válik, Gambetti, s az elhülyülés, amelyet a fényképészet indított be, s a mozgókép tett világméretű szokássá, a csúcspontjára jut. A létezés ebben, a már csak bárgyúság irányította világban aligha képzelhető el, Gambetti, mondtam neki, gondoltam most a nyitott sírnál, s jó, ha épp mielőtt még a világ e teljes elhülyülése beteljesedett volna, végzünk magunkkal. Ennyiben persze logikus is, Gambetti, hogy az ezredfordulóra azok, akik a gondolkodásból, s a gondolkodás által léteznek, végeznek is magukkal. A gondolkodó embernek csakis azt tanácsolhatom, Gambetti, hogy *még az ezredforduló előtt* végezzen magával, ez ténylegesen a meggyőződésem, mondtam Gambettinek, gondoltam most a nyitott sírnál. Úgy tűnt, mintha bármely pillanatban eleredhetne az eső, de nem esett. Elhatároztam, hogy az előttem elvonulók közül egynek se nyújtok kezét. Így is lett. Néhányan megkíséreltek kezét nyújtani, de én nem fogadtam el. Ezt a kínos helyzetet teljes tudatossággal vállaltam. Elég, ha erre az elnyomorított és züllött és végső soron tönkretett Ausztriára gondolok, mondtam pár nappal e szinte elviselhetetlenül ízléstelen temetés előtt Gambettinek, s máris elfog az émelygés, nem beszélve erről a mindenestül züllött államról, Gambetti, amelynek aljassága és alantassága nem csak Európában, de az egész világon példátlan; évtizedek óta aljas és züllött és bárgyú kormányzatok s eme aljas és züllött és bárgyú kormányzatok által a felismerhetlenségig halálra nyomorított nép, mondtam Gambettinek, gondoltam most. Először ez az aljas és alantas *nemzetiszocializmus*, azután ez az aljas és alantas és alvilági *pszeudoszocializmus*, mondtam Gambettinek a Pincion, gondoltam most a nyitott sírnál. Osztrák hazánk eme *nemzetiszocialista és pszeudoszocialista*

tönkretétele és megsemmisítése karöltve az osztrák *katholicizmussal*, amely Ausztriára nézve mindig csak a balsorsot hozta. Ausztria olyan ország manapság, amelyet lelkiismeretlen pártok gátlástalan üzletkötői kormányoznak, mondtam Gambettinek, gondoltam most a nyitott sírnál. Ez a tökéletesen átrázott nép, mondtam Gambettinek, amelyből az értelem utolsó morzsáit is kiűzte a katolicizmus és nemzeti szocializmus és pszeudoszocializmus a leginfámabb módon, mondtam Gambettinek, gondoltam most. Ebben a mai Ausztriában az aljasság a jelszó, az alantasság a mozgatórugó és a hazugság a kulcs, Gambetti. Minden reggel, ha felébredünk, halálra szégyelhetnénk magukat ezért a mai Ausztriáért, Gambetti, mondtam Gambettinek, gondoltam most a nyitott sírnál. Újra és újra győzködöm magam, hisz országunkat szeretjük, de ezt az államot gyűlöljük, Gambetti. Rómában vagy másutt, Gambetti, gondoltam most, mondtam Gambettinek, semmi közünk ehhez az Ausztriához. Mert mehet bárhova ebben a mai Ausztriában, csakis a hazugságba megy, és nézhet bárhová, csakis a hazugságba lát, és beszélhet bárkivel, csakis egy hazudozóval beszél Gambetti, mondtam Gambettinek, gondoltam most a nyitott sírnál. Alapjában véve ez a nevetséges ország és ez a nevetséges állam szóra sem érdemes, mondtam Gambettinek, gondoltam most a nyitott sírnál, s az erre fecsérelt gondolat sem más, mint időpocsékolás. De jaj annak, aki ebben az országban nem vak és nem süket és nem gyengeelméjű! A mai Ausztria halálos ítélet, s az összes osztrák halálra ítelt, mondtam Gambettinek, gondoltam most a nyitott sírnál. Minden, ami osztrák, jellegtelen, mondtam Gambettinek, gondoltam most. Ahányszor visszatérek ide, totálisan bemocskolódom, gondoltam a nyitott sírnál. A vérrendjelviselők, a botos-mankós SS-ezredek, a nemzetiszocialista *hősök* a maguk részéről egyetlen pillantásra sem méltattak. A gyászoló vendégsereget a püspökökön és érsekeken és legközelebbi rokonságon kívül a *Brandl*-ba és a *Gesswagner*-be kérték. Itt a Caecilia által a részben a *Brandl*-ba, részben a *Gesswagner*-be irányított zenekarok szórakoztatták őket. Az érsekeket és püspököket és legközelebbi rokonainkat nálunk, a házban *vendégelték meg*, mint mondják. A legtöbbben kora estig maradtak. Spadolini még aznap este visszament Rómába, először arra gondoltam, vele megyek, de ez a gondolat, mint rögtön beláttam, teljességgel értelmetlen volt. Pár napon belül látjuk egymást Rómában, mondtam neki. Minden feltűnés nélkül távozott. Alexanderrel visszavonultam a szobámba, amelyet együtt-létünk idejére lezártam, nem akartam, hogy zavarjanak. Alexandert ismét megszállta életideáinak egyike, meg akarta kérni Chile elnökét, minden diktátorok legkegyetlenebbikét, hogy eressze szabadon az összes chilei politikai foglyot. Nem zavarta, hogy mint mondtam, kérése nem fog sikerrel járni. Egy órával Spadolini után visszautazott Brüsszelbe. Késő estig bezárkóztam a szobámba, csak akkor mentem ki, amikor már biztos voltam benne, hogy a gyászoló vendégek közül nem találkozom senkivel. Ez idő alatt módomban állt elgondolkozni azon, mit csinállok Wolfseggel, amely, mint időközben bebizonyosodott, kizárólag az

enyém, az összes hozzá tartozó joggal és kötelezettséggel együtt, ahogyan azt a jogászok mondják. Wolfsegről s mindarról, ami még hozzá tartozik Alsó-Ausztriában és Burgenlandban és Bécsben, megvolt a terv már a fejemben, amikor húgaimmal, sógoromat nem engedtem oda, ezt kifejezetten megtiltottam magamnak, hajnali kettőig Wolfsegg jövőjéről beszélgettünk. A beszélgetés végén nem tudtam megmondani húgaimnak, mi lesz Wolfseggel, pedig ebben az időpontban már tudtam, azt mondtam nekik, akiknek semmi mondanivalójuk számomra nem volt, s egyedül gunyoros és megkeseredett ábrázatukat tartogatták nekem, nem tudom, mi lesz Wolfseggel, még homályos elképzelésem sincsen, miközben egyidejűleg szilárdan elhatároztam, hogy bejelentkezem Eisenbergnél Bécsben egy beszélgetésre, s egész Wolfsegget, szőröstül-bőröstül, összes *tartozékával*, minden feltétel nélkül a bécsi Zsidó Hitközségnek ajándékozom. Ezt a beszélgetést Eisenberggel, szellemi társammal, már két nappal a temetés után lebonyolítottam, s Eisenberg ajándékomat a Zsidó Hitközség nevében elfogadta. Az átvételt, írja Murau (sz. 1943 Wolfsegg – †1983 Róma) innen, ahol most vagyok, és ezt a *Kioltást* írtam, és ahol maradok is, Rómából köszöntem meg neki.

HAJÓS GABRIELLA fordítása

